

Доброго дня! Тема уроку. Кома в складному реченні

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ УРОКУ

- **Перегляньте відеоурок.** Кома між частинами складного речення та граматичні основи в них.
<https://www.youtube.com/watch?v=MXEJLEeLK5M>

Минулого уроку ми закінчили вивчення простого речення. Сьогодні на уроці ми розглянемо складне речення, спробуємо пояснити вживання розділових знаків, навчимося розпізнавати складне речення та сполучники в ньому.

1. Постановка проблемного питання.

Прочитайте наведені речення, порівняйте їх інтонацію та знайдіть граматичні основи в них. Чим подібні і чим різняться ці речення?

А. Сміється сонце з небозводу. Кудись хмарки на конях мчать.

Б. Сміється сонце з небозводу, кудись хмарки на конях мчать.

Кучеряві верби шепчуться між собою. Ось калина над водою віти стелить по воді.

Стоїть гора високая, зелений гай шумить. Пташки співають голосно, і річечка блищить.

- Чим подібні і чим різняться речення?

- В якій колонці вміщені прості, а в якій складні речення.

- ❖ Речення, у якому дві і більше граматичних основ, називається складним. Частина складного речення пов'язані між собою за змістом, з'єднуються в одне ціле інтонаційно і сполучниками або лише інтонаційно. До складного речення можуть входити частини поширені і непоширені, з одним головним членом речення і з двома — підметом і присудком. Частина складного речення можуть бути незалежними одне від одного і залежними. Наприклад: 1) Трипільські племена — це осілі хлібороби, трипільці вже тоді вирощували пшеницю, ячмінь, жито й просо. 2) Чимало цінних історичних пам'яток дійшло до нас від часів Трипілля, що характеризувалося високим рівнем суспільно-економічного розвитку.

В усному мовленні між частинами складного речення на місці розділового знака робиться невелика пауза. У кінці кожної частини складного речення, крім останньої, голос підвищується, а в кінці складного речення голос знижується.

2. Самостійна робота

1) Пояснити чому перше з наведених речень просте, а друге – складне. Знайти в них граматичні основи.

А. Сонце вже звернуло з обіду і хилиться на захід. (І. Цюпа)

Б. Сонце підбилося вгору, і туман розвіявся. (Ю. Збанацький)

2) З'ясувати, чому в другому реченні кому перед сполучником і поставлено, а в першому – ні.

3) Відгадати загадки. З'ясувати, скільки в них граматичних основ, знайти сполучники.

А. Два брати весь вік живуть, один на одного дивляться, а докупи не зійдуться. (Небо і земля)

Б. Хто вік біжить і не втомиться? (Вода)

В. Сестра до брата в гості йде, а він од неї ховається. (Ніч і день)

Г. Ми в окропі кипіли, велику муку терпіли, за те нас усіх хвалять, та не всі варять. (Вареники)

3. Робота з підручником

1) Опрацювання теоретичного матеріалу (с. 133-136)

2) Виконання вправ з підручника

Вправа 455, 456.

1. Зробити висновок: за допомогою чого з'єднуються прості речення в складному?

❖ Ви бачите, що частини складного речення з'єднуються за допомогою сполучників і без них. Це такі сполучники, як: *і, та*. А є ще такі: *оскільки, немов, одначе, коли, що* та інші.

В королівському палаці

У тяжкій щоденній праці

Дивні мешканці живуть,
 Їх сполучниками звуть.
 Слова й речення єднають,
 Майже не відпочивають.
 Ось наймення цих служак:
 А, але, або, однак,
 Що, тому що, бо, зате,
 Як, немов, нехай, неначе,
 Буцім, та, коли, одначе.

4. Склади кросворд

Щоб засвоїти правопис сполучників, спробуємо скласти кросворд, із стрижневим словом „сполучник“.

Складання кросворду.

			О	С	К	І	Л	Ь	К	И
				П	Р	О	Т	Е		
		А	Б	О						
		К	О	Л	И					
			Б	У	Ц	І	М			
О	Д	Н	А	Ч	Е					
				Н	Е	М	О	В		
			Ч	И						
О	Д	Н	А	К						

5. Знайти кінцівки до прислів'їв

А тепер давайте прослідкуємо, як сполучники живуть у прислів'ях. Наступне завдання для вас буде таким: знайти кінцівки до прислів'їв, розставити розділові знаки в них та пояснити їх вживання.

Не помиляється той *хто нічого не робить.*
Де слова з ділом розходяться *там непорядки водяться.*
Вчись не до старості *а до смерті.*
Щоб других навчити *треба самому вміти.*
Де рідний край *там і під ялиною рай.*
Хто меч підняв *від меча й загине.*

- Зробити розбір поданих слів за будовою: *непорядки, ялиною, край.*

6. Коментоване письмо

Записати речення, поставити розділові знаки, підкреслити граматичні основи

Темная діброва стихла і мовчить, листя пожовтіле з дерева летить. Пахнуть хлібом слова, що мене їх навчила мати. Гарна осика восени, коли її зелень виграє всіма відтінками жовтих і червоних тонів.

7. Самостійна робота

З простих речень утворіть складні за допомогою сполучників, поставте розділові знаки. Накресліть схеми речень.

Заховалося за горами сонечко. З гір повіяло холодом, вогкістю.

Ніч минула швидко. Настав сірий туманний ранок.

Буря вщухла. Хвилі продовжували бушувати.

Понісся перший порив вітру. Човен здригнувся.

Літо минуло. Осінь приспіла і листям пожовклим всі стежки покрила

8. Тестування.

1) За будовою речення поділяються на:

- А) прості й складні;
- Б) поширені й непоширені;
- В) односкладні й двоскладні.

2) Складне речення — це таке речення, яке:

- А) містить одну граматичну основу;
- Б) містить дві або більше граматичних основ.

3) Частини складного речення з'єднуються за допомогою:

А) прийменників;

Б) сполучників;

В) часток.

4) Граматична основа речення — це:

А) головні і другорядні члени речення;

Б) підмет і присудок.

Домашнє завдання

Виконати вправу 461 (с. 136)